Kõigi maade proletaarlased ühinege!

Eesti Sotsialdemokraatlise Tööliste Partei häälekandja.

SOTSIALDEMOKRAAT

Tellimise hinnad:
15. now. kuu lõpuni 2 m. 25 p.; kättetoomisega 2 m. 75 p.
1 kuu peale 4 „ 50 „ „ 5 „ — „

Kuulutuste hinnad:
Kuulutuste küljel 50 p. nonpareille rida
Teksti „ 1 m. „ „
Töötsimise kuulutused poole hinnaga.

Üksik nummer 30 kop.

Toimetus ja talitus Tallinnas, Rataskaewu uul. nr. 14.
Kontor on awatud kella 8—6.
Adress kirjawahetuseks: Tallinn, „Sotsialdemokraat"

Nr. 5. Laupäewal, 16. nowembril 1918. a. II. aastakäik.

Täna lehes

Ajutise Walitsuse raudteekomissarid Lande ja Nigols Saksa wõimude poolt Rakweres ja Narwas kinni wõetud.

Tartus ja Wiljandis punniwad Saksa wõimud Eesti asutuste kokkutulemisele wastu.

Riia parunite maapäewa walitsus ajab sonni.

Rentei rahaasjad äärmiselt sasis.

Soome walitsus terwitab Eesti iseseiswust.

Kartulid, heinad ja õled wabalt turul.

Rotermanni leiwawabrik walitsuse kätte.

Saksa uue sotsialistlise walitsuse tegewusekawa.

Sm. Winnig Balti komissariks Saksa walitsuse poolt määratud.

„Sotsialdemokrat"

hakkab korralikult iga päew ilmuma.

Tellimise hinnad:
15. nowembrist kuu lõpuni 2 m. 25 p.; kättetoomisega 2 m. 75 p.
1 kuu peale 4 „ 50 „ „ 5 „ — „

Kuulutuste hinnad:
Kuululuste küljel 50 p. nonpareille rida
Teksti „ 1 m. „ „
Töötsimise kuulutused poole hinnaga.

Eesti Maapäewa istumiste järk
algab Wanemate Kogu 12. now. s. a. koosoleku otsuse põhjal
20. nowembril s. a. kell 12 päewal.
Kõiki Maapäewa liikmeid palutakse nimetatud ajal Tallinna lossi ilmuda.
Maapäewa juhatus.

Tallinnas, 16. now. 1918.

O. S. Meie iseseiswuse ja wabaduse rajamine sünnib wõimata rasketes oludes, sellest ei maksa sõnu teha. Okkupatsioniwõimude wiimaseni wastupunnimisest asjade ülewõtmise juures, ähwardustest jne. tuleb teateid alatasa. Meie jõud on kolmweerand aastase surwe jooksul laiali pillatud, töötegijaid igal alal wõimata wähe. Saksa „kord", kuulus Saksa „Ordnung" on asjad igal pool sassi ajanud. Ainult ühte on hoolsasti tehtud, maad paljaks laastatud ja nälga organiseeritud. Toetajaid meil kusagil ei ole, ainult oma jõu peale peame lootma. Isegi siinsed soldatitenõukogud, kel meie wastu midagi ei peaks olema, pilluwad meile kaikaid tee peale.

Seda teab igaüks. Aga siiski on praegune olukord kõikipidi nii äärmiselt teraw, et iga minut, mis asjata ära on wiidetud, iga samm, mida meie maa päästmiseks mitte küllalt energiliselt ei ole astutud, samm meie kängujäämise poole on. Inimesed teawad ka seda ja nõuawad kiiret ja energilist tööd, õigeid sammusid. Aga kuidas sa nende sammude üle otsustad, kui sa ei tea, mis tehakse.

Kolmweerand aastat põranda all olemist on suure osa meie tegelasi nähtawasti wähe kartlikuks teinud. Põrandaalune tegewus mõjub üleüldse halwasti inimeste peale, ja pärast kannawad nad selle tegewuse wõtted ka awalikusse tegewusesse üle.

Kord rõhutasime meie juba oma lehes, et meie riigi ajutiste ja pärast ka alaliste rajajate tegewus ja asjaajamine tingimata awalik ja selge peab olema. Siis tegime seda aga enam üleüldises, põhjusmõttelikus wormis. Nüüd peame seda weel kord tegema, kuid juba päris tegelikkude asjade puhul.

Põlew päewaküsimus on toitlusküsimus. Nälg on halb manitseja kannatusele. Igaüks tahaks aga otsekohe, ilma ajawiitmata, kas wõi kolm naela leiba päewas ja sõrmepaksuselt wõid peale saada. Kes asja uurinud on, teab, et see tühi unistus on, et niisugust nõudmist wõimata oleks täita. Tööline aga on nüüd niisugustes tingimistes elanud, et tal ei aega ega wõimalust ei ole seda asja uurida. Ja sellepärast peab temale seda seletama. Peab näitama, mis tehtud on, ja mis wõimalik on teha. Kui kõik on tehtud, mis üleüldse wõimalik on teha, siis ei wõi keegi nuriseda. Kui seda aga mitte tehtud ei ole, siis wõib nõuda, et seda ja seda weel tegema peab. Mitte üleüldises kujus, mis kahjuks kõigile miitingu-resolutsioonidele omane: meie, need ja need, nõuame, et meie wiibimata kõhud täis saaksime süüa. Täiesti tegelikult, konkreetselt wõib siis ütelda, kas astutud sammud õiged wõi wildakud olid.

Töölistel on küll praegu toitlusasja korraldamise juures oma asemikud kaasa töötamas ja elawa sidemena laotawad nad muidugi teateid selle üle laiali, mis tehakse. Seda on aga wähe. Need asemikud on ainult suuremate töökohtadega ühenduses. Üksikult töötaja aga ja tööta tööline, kes nälga all kõige enam kannatab, ei saa sellest midagi kuulda. Siin peab asutus ise kõige piinlikumate ja karwapealsemate teadaannetega oma tegewusest ja sammudest wälja astuma. See, kui palju meilt siiamaani on ära riisutud, on wähema tähtsusega. Inimene loeb küll neid teateid ja wihastab riisujate üle, aga mis läinud, ega seda ikka kätte ei saa. Wähemalt mitte nii ruttu. Aga meie tahaksime teada, mis weel saadawal on, mis päästa on jõutud, ja kuidas seda, mis meie maalt oma rahwa tarbeks weel leida on, kätte saadakse, kokku kogutakse ja wälja jagatakse, ehk missuguseid eeltöösid selles asjas tehakse.

Minu ees on praegu meie eilane leht ja selles tööliste asemikkude resolutsioon raudtee ülewõtmise asjus. Insener Petersonile, teedeministrile, heidetakse seal ette, et ta raudtee ülewõtmise asjas mitte küllalt energilisi sammusid ei olla astunud. Raudteetööliste asemikud oliwad läbikäimises teedeministriga, ja kui nad niisuguse otsuse tegid, siis peaks see ka põhjendatud olema. Kui aga kõrwalolija, kel isiklikku kokkupuutumist nende esitajatega ei ole, seda sõnumit loeb, jääb tal ikkagi sada kahtlust kas Petersoni kaitsemiseks wõi maharäuskamiseks alles, sest ta ei tea, kuidas asja faktiliselt on talitatud. Ja et need, kes asja ei tunne, rohkem maha armastawad karjuda, kui kaitsta, seda teab igaüks.

Meie elame suurte rahwaste huwide-wastolude keeru sees, seda oleme mitu korda seletanud. Mis teeb meie diplomatia praegu? Kuidas harutatakse seda keerdsõlme, mida on meil oodata?

Ajutise Walitsuse ajakirjanduse büroost saame teate, et Narwa adwokat Kalbus linnawalitsust organiseerima on saadetud. Ajapuuduse pärast saadab toimetus selle sõnumi ilma lähemalt läbiwaatamata trükki. Teisel hommikul loeb seda tööline, kes harjunud on kõiksugu komissaride ja isehakanud omawalitsuste peale kaunis umbusklikult waatama. Muidugi hakkab ta kohe niisuguse talituse wastu protesteerima, kui ta ei tea, et Narwas demokraatline linnawalitsus enese wälja ewakueeris, seal nüüd midagi ei ole ja midagi ikka Saksa meeste asemele soetama peab. Aga mis see lugeja kuidagi teada ei wõi, on see, missugused wolitused hr. Kalbusele selles asjas on antud. Kellest peab ta selle ajutise omawalitsuse kokku seadma, missuguste kihtidega peab ta selles asjas ühendusesse ja läbirääkimistesse astuma? Seda oleks aga ametlikult teatama pidanud, sest selles asjas on ikka teistel peale hr. Kalbuse ka kaasa rääkida.

Need on ainult mõned näitused. Mitte näruseks irisemiseks ja iga sammu peal „pursui" kahtlustamiseks ei ole meie neid ette toonud ja üleüldse seda küsimust kõne alla wõtnud. Meie ei ole seda kunagi teinud. Aga aeg on niisugune, mis kõige laiemat teatamist igast astutawast sammust nõuab. Piinlikult karwapealset, õiget informeerimist. Tõeasju, faktisid, mitte üleüldiseid kohtasid. Eesti wälissaatkonna poolt awaldatud aruanded ja dokumendid senise tegewuse kohta on wäärtuslik materjal. Aga seda enam peab praeguse tegewuse üle teateid laiali woolama.

Kui õieti talitatakse, siis ei saa kellegile kõige parema tahtmise juures midagi ette heita. Meil on kord harjutud sõna „usaldus" kurjasti pruukima ja selle seljas liiga palju ratsutama, niihästi ühelt poolt, kui teiselt poolt. Töölistehulkadele on „neetud kodanluse" äraandlikkust mõnelt poolt ka niisugustel kordadel ette jutlustatud, kus üleüldse mingi äraandlikkusega tegemist ei wõinud olla. Teiselt poolt jälle öeldakse: „Kui ei usalda, tehke ise!" Seda seisupaika ei saa praegu kuidagi tunnistada.

Berlinis jätsid uued linnawalitsuse rahwawolinikud kõik endised linnaameti tegelikud asjaajajad ametisse, ilma et karima oleks löödnud, et nad „äraandjateks" saawad. Ja seda niisugusel maal, mida sotsialistliseks pöördeks täiesti küpseks tunnistatakse, ja mis seda tõesti ka oli, ja kus uue korra loomist ainult sõja tagajärjel tekkinud hirmus wiletsus ja nälg wõib takistada. Meie siin teame wäga hästi, et meil oma uue waba korra loomise juures praegu nii palju tööd on, et kui meie ka kõik need jõud, kes seda korraldamise tööd wähegi teha oskawad, kokku korjame, siis neid ikkagi wähe oleks. Sellepärast ei ole see mitte irisemiseks kirjutatud. Aga meie tahame just selle töö tegemisest, tegelikkudest sammudest selget pilti saada. See on meie õigus, seda nõuawad meie eluhuwid.

Sellepärast:

Kõigi raskuste peale waatamata korraldagu walitsus wiibimata kõige laiemat teadaandmist oma enese ja oma organide tegewusest. Mitte neid „ametlikka seletusi", millega Wene ja Saksa wägiwalla ajal harjunud olime, aga täiesti erapooletut faktide protokolleerimist laiade hulkade jaoks. Aeg nõuab seda.

Eesti ajutine walitsus ja töölised.

Riiklise wõimu Eestimaal on praegu kõigi Eesti politiliste parteide (peale enamlaste) nõusolekul Eesti ajutine walitsus oma kätte wõtnud. Makswusele on pääsenud ajutise walitsuse wõim seni alles küll weel Tallinnamaal, Põhja Liiwimaal püüab Saksa wägiwallawalitsus wõimu kramplikult oma käes hoida, kuid ka sealgi on rahwa rõhujate ja näljutajate päewad loetud ja warem-hiljem on nad sunnitud täielikult alla andma.

Näputäie Saksa parunite ja sahkerdajate linna ja maawalitsuse asutuste asemele, mida Saksa sõjawäewalitsus püsti hoidis, astuwad ligemail päewil igal pool tegewasse läinud aastal üleüldise, otsekohese, ühetaolise, salajase ja proportsionaal walimisewiisi põhjal asutatud walla, maakonna ja linna omawalitsuse asutused. Kõigi nende omawalitsuse asutuste üle on maakonna nõukogude ja linnawolikogude proportsionaalsel alusel walitud esitajatest kokku seatud Eesti maanõukogu (maapäew), mis õiguslikult kogu rahwa esitusena kõrgemaks riiklikseks wõimuks Eestis on. Maapaew walib walitsuse (ministeriumi) ja korraldab ajutiselt rahwaelu kuni Eesti Asutawa Kogu kokkukutsumiseni, mis wõimalikult pea peab sündima, — nii on kõik Eesti politilised parteid, peale enamlaste, esialgu kokku leppinud. Maapäewa walimise ja ta kokkuseade puudusid ei hakka meie siinkohal arutama, sellest teine kord.

Praegune Ajutine Walitsus on kokku seatud weebruarikuul maapäewa kodanlise tiiwa poolt. Ainukene walitsusse kutsutud sotsialdemokrat W. Masik astus E. sotsialdemokraatlise partei otsuse põhjal walitsuse tagurliste kalduwuste pärast ministeeriumist wälja. See oli kewadel. Wahepeal on seisukord tõsiselt muutunud. Saksa walitsuse raske rõhumine, rahwa kurnamine, püüe Eestimaal wägiwaldselt, nurjatu rahwa tahtmise wõltsimise teel Lätimaaga Balti parunite hertsogiriigiks Willem II. walitsuse kepi alla litsu, ühendas kõiki politilisi woolusid püüdes Saksa wägiwallawalitsuse küüsist rahwawalitsuslisele iseseiswusele wälja pääseda. See kustutas ajutiselt Eesti kodanluse tagurlised püüded, mis Ajutise Walitsuse ja sotsialistide ühestöötamist maa wabastuseks wõimaldas. Tuli kõiki mis wõimalik selleks teha, et parunid rahwast mitte jalge alla tallata ei saaks ja sõjawäewõim maad täielikult wälja kurnata ja ära laastata ei saaks. See sai tähtsamaks ligemaks ülesandeks, mis kõiki parteisid kuni pahempoolsete s.-rideni ühendas, kui mitte arwesse wõtta paariinimeselist Saksa parunite saapapuhastajate ja karjeristide salkkonda „Tallinna Päewalehe" juurest.

Meie ei hakka siin puudutama Eesti parempoolsete rühma, hallide parunite — maaliidu kaheotsaga ülewalpidamist. Lõpulikult läks korda ka nende mehikeste selgroogu enam-wähem sirgu ajada.

Praeguse Eesti Ajutise Walitsuse kokkusead on salgamata täiesti ebakohaselt parempoolne: Raamot, Päts, Poska jne. Kahe esimese nimed hiilgawad maa-liidu eesrinnas, wiimane on tuntud oma leiguse poolest Eesti kulturi-elu wastu, parempoolsusest rääkimata. Ka kõik teised ministrid on kodanliste parteide poolt, peale h. Petersoni, kes ainult ennast esitab, kuid waremalt end sotsialdemokraadiks tunnistas.

Nii mõnegi töölise ette tõuseb seepärast küsimus: kas tunnistada praegust Ajutist Walitsust, wõi mitte?

Meie arwates peame selle küsimuse otsustamisel järgmist silmas pidama:

1) Praegune walitsus on ajutine. Tema wolitused kestawad ainult maapäewa kokkuastumiseni, mis teadupärast 20. skp. oma istumisi algab. Seega kestab praeguse ministeriumi walitsemiseaeg ainult weel mõned päewad.

2) Ajutine Walitsus on kindla lubaduse annud, et ta wõimalikult kiire Asutawa Kogu kokkukutsumise poolt on, mis peab täiesti demokraatlisel alusel walitud saama, ühtlasi on ta ka 1917. a. töökaitseseaduse makswaks tunnistanud ja 8-tunnilise tööpäewa nõudmise wastu wõtnud.

3) Rahwa toitlusasi on äärmiselt raskes seisukorras, maa on laastatud, toitluskorraldus purustatud.

Wenemaalt, meie lõuna naabritelt, Saksamaalt pole midagi saada, seal on kõige suurem puudus, kui mitte täielik nälg kodus. Et nälja hädaohtu ära hoida (meil sureb praegu linnades waesemaid inimesi ennekuulmata arwul), ei tohi meie praegu, kus meie alles oma iseseiswuse sündimise waludes sipleme, wõimu pärast mõtteta rusikawõitlust alata.

Rahwatoitlust wõib ainult sel juhtumisel lahendada, kui kodusõda mitte riiklist korraldust ära ei purusta ja teatawat ühtehoidmist ära ei häwita. Toitlusasjas tuleb meil rehkendada ka liitriikidega, kel suured tagawarad on.

4) Praegu, kus Saksa wägiwallawalitsuse kukutamine käsil on, kus selle heaks kordaminekuks kõigi politiliste parteide ühist jõupingutust tarwis on, ei ole aeg omawahelist kodusõda tulewaste wõimalikkude lahkuminekute pärast alata. Olewa ajutise wõimu lõhkumine takistaks ainult iseseiswusele wäljapääsemist. Päewakorral on küsimus, kas meie kui rahwas ise oma saatuse, oma edaspidise olemise ära otsustada wõime, wõi jääwad wõõrad käed meie kodus talitama ja jääme edasi mõne suurriigi lüpsilehmaks.

Kainelt neid tingimisi kaaludes, tuleb meil Ajutise Walitsusega, kui kõrgema riiklise wõimu esitajaga leppida, teda n. n. tunnistada. Maapäewal saame meie kindlate nõudmistega walitsuse demokraatlise kokkuseade asjas wälja astuma.

Wenemaa korralagedusest ja werisest kodusõjast, mis sotsialismusest ta warju ja rahwa nälgimise on järele jätnud, püüame end ära hoida.

Sellega wõib seletada partei otsust omalt poolt kahte esitajat ministeriumi töödest töökaitse ja hoolekandmise, kaubanduse ja tööstuse korraldamise alal osa wõtma saata.

J. O-s.

Praegu ilmus:

P. Kogermann,

Puu destilleerimine kuiwalt.

Tõrwa ja tõkati ajamine, äädikahappe, puupiirituse ja terpentini ajamine. Original joonistustega.

Hind 2.20.

Kirjastusühisus „RAHWAÜLIKOOL"
S. Karja uul., Eesti pangamajas.

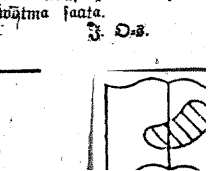

Korraldatud tööle.

Warsti saab üheksa kuud sellest ajast täis, mil Eestis igasugune politilne tegewus laiadele hulkadele luku taha pandi ja mil Eesti tööliste klass oma wiimase lahingu pealetungiwa waenlase wastu lõi. Nagu rahepilw tõusis Saksamaa imperialismuse sõjaline jõud läänest ning lõunast meie wabariigi taewa kaarele, laienedes warsti üle terwe maa ja tuues kaasa pilkast pimedust, mille keskel ainult reaktsionliste kärnkonnade krooksumine kostis.

Wiimased tööliste bataljonid ja riismed üle pea-kaela põgenewast, kohustuse-lõdewast sõjawäest taganesid üle Narowa, kuna juhid, juba waremalt laewadel Soome olid läinud.

Imperialistlikkude madude pesa Saksamaal ja meie oma kodus leidis, et nüüd paras silmapilk oli tulnud tööliste klassi maha tallata, tööliste organisatsionisid purustada ja mitte ainult sotsialismuse tulekahju jäädawalt ära summutada, waid samal hoobil ka kogu demokratiale shandarmi saapa kanda kaela peale wajutada. Algasid mahalaskmised ning poomised. Tunnistati tühjaks kõik rewolutsionis wõidetud wabadused ning kõik sotsialsed uuendused, mida tööliste klass oma elujärje kindlustuseks maksma panna oli suutnud.

Selle juures ei etendanud timukate osa ainuüksi aadeli soo elukutselised kägistamismeistrid ning poomanööri kangelased, waid ka meie oma burshuasist õige tähelpanemisewääriline osa. Mäletame weel kõik wäga hästi, kudas sõjamarodöörid, liiakasu wõtnitsejad, salakauplejad ja muud tuhnitsejad hõiskamisega wõõrastele wägedele wastu ruttasid ja õhinal walgekaarti organiseerima hakkasid, et enne weel, kui „rahustajad" pärale olid jõudnud, iga pinnaks saanud isikut aresteerida ja hiljem „päästjate" kätte waikseks tegemiseks toimetada. Talupojadki, kel ometi kõige wähemat huwi selle kohta ei wõinud olla, et meie rõhujad ning tõbrastajad aadelimehed jälle oma soojad pesad tagasi saaks, ruttasid silmapilklise pimestuse mõjul just mõisatööliste komiteede juhtisid wangi wõtma ja karistussalkade kätte toimetama. Näis nii wälja, nagu oleks kired mõtlemata lahti pääsnud ja uisapäisa kõige näotuma ning rumalama reaktsioni sihi ratsutamist alganud.

Iseäranis paljastatult ja kõwedalt tuli Soomes burshuasi tõsine iseloom ilmsiks, sest seal oli wahepeal klassisõda täies ulatawuses lahti puhkeda läbenud. Herrad noor- ning wanasoomlased ei wiiwitanud Saksa keisririigi wägesid selleks tarwitamast, et terwet Soome töötegijate inimeste hulka (mitte ainult punasekaardimehi ja organiseeritud töölisi) ära häwitada. Tuhat ja mitukümmet tuhat inimest nabiti wangi ja sadasid, mitmeid sadasid lasti ükski Helsingis ja Wiiburis ilma miski uurimiseta, ilma miski kohtuta maha. Teised surid nälja ning toore ümberkäimise tagajärjel wangileerides. Kümnetest tuhandetest wangidest, on ligikaudu weel ainult 30 protsent elus püsinud. Teised kõdunesid paisetes, skorbutis (näljatõbes), peksuhaawades ja mõned isegi rottide hammaste all, sest kinnipidamise kohtadeks tarwitati kõige jõledamaid keldriurkaid.*)

Nii häwitati lühikese ajaga terwe Soome töötegijate hulk. Mis sest, et laastamise tagajärjel riikline tööstus hukkawasse seisukorda jattus, mis sest et maa tegutsemise wõimu olsekut witsaga kinni lööbi?! Herradele noor- ja wanasoomlastele ei läinud see wähematki korda, kus aga sotsialistlisest tulekahjust terwe nahaga ning punnis taskutega wälja pääseda.

Arwati, et wõit kõige täiega imperialistidele kuulub, et Preisi junkrute suurrusikaline tarkus see on, mis autokratlise ja kodanlise maailma lunastab. Kuid eksiti rängasti. Eksitis ajaloo loogika ning sotsialse arenemise raudreeglite wastu.

Saksa imperialismust, seda aastakümnete jooksul nuumatud kuldwasikat, mille ümber suurtööstuse ja pangakapitali preestrid uskuhullustawat tantsu tantsisid, ei ole enam olemas. Jõud, millest arwati, et see otsekui mõni ürgaegne elukas riigid ja rahwad oma seedimise aparati wõib neelata, lamab lömaks sõtkutult maas.

Tõsi: tema häwitamine ja päitsetesse panemine ei kuulu küll otsejoones demokraatia ja sotsialistliku demokraatia teenistusse, ka mitte ja kaugeltki mitte Wene enamluse saawutuste hulka, sest enamlaste juhid oma erarahu püüete ning häbistawa allaandmisega just kõige otsustawamal silmapilgul kindlustasid ainult Saksa keisriwõimu lagunewat jalgealust, heites selle söödaks Eestigi proletariati, nii Bresti rahutingimiste, kui pärastiste täiendawate lepingute läbi. Saksa militaristline jõud murdus ühe teise militaristlise kesenduse ülekaalul, jäädes alla Anglo-Saksi agussiwsele suurkapitalile ning maailma-wõimu püüetele, kuid see, kes Saksa hullustawale imperialismuse orgiale tema enda kodumaal wiimase surmawa hoobi andis, oli ikkagi rewolutsionilise demokraatia eelwägi — proletariat.

Ja nüüd seisame hoopis uute wõimaluste ning kättesaamiste teel. Sotsialistliku ühiskonna ilmale sündimise krambid on alganud. Kapitali pidutsewa orgia keerus on tõusnud Europa kohale sotsialse rewolutsiooni weripunane tulesammas. Seda tõendawad sündmused Saksamaal, seda kuulutab meile Austria-Ungari asjade käik. Europa on täidetud põletis-ainega.

Kuid ometi, ometi — kõik on weel wõimalik, ka seegi, et wõitwal koalitsionil, mille keskel Inglismaa oma hooratastega seisab, korda läheb proletarlist rewolutsioni Saksamaal maha suruda ning demokraatia wäerinnast niisamuti tankidega läbi sõita, nagu imperialistide kaitselitnist läbi sõideti. Kuid kauaks ei kestaks see ometi. Nagu Suure Prantsuse rewolutsioni wõimsad hüüdsõnad üleüldiselt tunnistatawateks said ning maailma mõttekäigus pöörangu sünnitasid, nii ei waiki ka need hääled, mis ilmasõja neljandal ja wiiendal aastal inimkonna südametunnistuses äkitselt lökkele lõid. Ühiskonna ümberloomise probleem on pärast äraarwamatuid kannatusi, metsikusi ja jõledusi, mis sõja kaasas käisid, saanud samal määral inimkonna tõlbliseks enesemääramise probleemiks, kui seesugusel määral see sotsialne probleem on. Maailma südametunnistus protesteerib ja otsib wäljapääsemiseteed piinawatest wastoludest. Hingeline kriisis ja selle kaasas sammuw rahulolematus on niisama tugewad, kui renessansi aegil. Sellepärast ei usu meie mitte, et wõitwal poolel korda läheks rahulikult loorberitele puhkama jääda ja pealuude piramidi harsalt waadelda, kudas orjad isandatele kriimustatud käte ning lõhutud jalgega magusaid wilju salwedesse laowad. Ei! Wõitjad peawad oma saagihimu taltsutama. Tahaks nad rewolutsioni wõitusid Kesk-Europas ja Wenemaal ära kägistada, siis tõuseks nende wastu terwe maailma rahulolematute legion.

Katsumisi seisab, mõistagi, wäga palju ees, iseäranis weel Eesti tööliste klassil. Oleme ümberringi hooskelewa rewolutsiooni tuulispasas mingisugusesse umbsalwe, wõi wete keerdkohale sattunud, kust edasipääsemist ei leidu. Tulles kõige metsikuma okkupatsiooni-aja surwe alt, läheneme silmanähtawalt teisele okkupatsioonile, mille kohta me praegu weel muud öelda ei tea, kui seda, et ega uuski imperialistline wõim, mis meile oma kätt tunda ähwardab anda, tööliste klassi wabastamise wõitlusele ruumi lahendamise mõttes wastutulelikkust ei sisalda.

Sellepärast peab Eesti proletariat piinlikku takti tunnet tabada mõistma ja iga astutawat sammu hoolega järele kaaluma. Oleks andeksandmata patt wanu wigu korrata. Keegi teist, seltsimehed, ei usu ju mitte, et see teenimata weresaun, mis Soome tööliste klassile osaks langes ja mis ka meist armutalt üle ratsutas, kuigi tagasihoidlikumal ja warjatumal kujul, tööliste wabastamise asjale ja sotsialse rewolutsioni käigule kasu oleks toonud. Teistsuguse taktika juures ning teistsuguste politiliste kombinatsionide omakswõtmisel oleks meie käsi märksa paremini käinud: meie organisatsionid ei oleks nii puruks löödud, meie arw nii wäikeseks jäänud ja meie pere nii killustatud. Tähendatud tõe tunnistamise juures seisis Eesti sotsialdemokraatline tööliste partei mullu aasta lõpu kuudel ning seisab ka praegu. Proletariat ei pea mitte meeleheitlikka wägiteo katseid tegema, waid oma jõudu niisama kallilt hindama, niisama kitsilt kulutama, kui kitsilt rahakoi weeringaid wälja annab.

Praegusel silmapilgul on meil ülesandeks seda pinda rajada, mille peal tulewane klassiwõitlus areneks. Mitte kui lõpusihtide teostajad ei astu meie üles, waid kui teerajajad. Peame selle eest hoolt, et Eesti wabariik, mille põhjusseadus alles walmistamata, awarat lawa tööliste klassi arenemiseks ning iseteadwusele tõusmiseks pakuks. Teiste sõnadega: peame hoolt, et see riik wõltsimata demokraatline oleks.

Sel otstarbel tuleb Eesti tööliste klassil kõigist walimisiest wilkalt osa wõtta. Tulewases asutawas kogus peab meil nii palju esitajaid olema, et need, kes demokraatlisi põhjusmõtteid ainult kui hädarohtu tunnistawad, enamust enda kätte ei saaks, et meil wõimalik oleks kõigisse erikomisjonidesse tarwilikku osa oma esitajaid määrata ja et wabariigi walitsus sunnitud oleks meie tahtmisega rehkendama.

Käsa tasku pannes ei saa seda mitte kätte. Ka silmapilkne jõuraiskamine ei annaks meile seda, waid ainult järjekindel, külmalt kaalutud tegewus. Sellepärast korraldage kõige pealt oma organisatsionisid. Unustage ära need wanad tülid, mis meie käsist ja jalust kamitsas hoidsid. Tööliste erakond olgu tugew ja purustamata. Ainult siis wõidame.

K. R.

*) Soome walgekaardi wägitegude juurde tuleme lähemal ajal weel tagasi.

Wäljamaalt.

Saksa uue walitsuse töökawa.

Saksa uus rahwawolinikkude walitsus awaldas järgmise üleskutse, mis eneses walitsuse töökawa sisaldab:

Saksa rahwale!

Rewolutsiooni poolt üles seatud walitsus, mille politiline juhatus puhas-sotsialistline on, seab endale ülesandeks sotsialistlist programmi läbi wiia. Tema kuulutab otsekohe seaduse jõusse astuwaks järgmist:

1. Piiramise seisukord saab ära kaotatud.
2. Ühisuste ja koosolekute õigus ei käi mingisuguse kitsenduse alla, ka ametnikkude ja riigitööliste jaoks.
3. Tsensur ja teatrite järel walwamine kaotatakse ära.
4. Arwamiste awaldamine sõnas ja kirjas on waba.
5. Usutunnistuse wabadus saab kindlustatud. Kedagi ei tohi usuliste talituste täimiseks sundida.
6. Kõik politilised kuritööd käiwad amnestia alla. Niisuguste kuritööde puhul tõstetud süüdistused tulewad lõpetada.
7. Isamaalise töökohustuse seadus kaotatakse ära.
8. Majateenijate kohta käiwad määrused kaotawad oma jõu, niisama eriseadused maatööliste wastu.
9. Sõja algul makswuse kaodanud tööliste kaitsemäärused asuwad jälle jõusse.

Edaspidised sotsialpolitilised korraldused saawad lähemal ajal awaldatud. Kõige hiljem 1. jaanuariks 1919 astub kaheksatunnine tööpäew jõusse. Walitsus saab kõik tegema, et küllaldast töowõimalust luua. Tööta tööliste toetuse korraldus on loodud; ta jaotab kulud riigi, osariikide ja kogukondade wahel ära. Haigekinnituse alal saab kinnituskohustus siiamaalsest 250 margalisest piirist kõrgendatud.

Korteripuuduse wastu saab korterite walmiskorraldamise kaudu wõideldud.

Korraliku rahwatoitluse kindlustamise sihis töötatakse.

Walitsus saab korraldud walmistamist toetama, omandust ja isikuwabadust ja puutumatust kaitsma.

Kõik walimised awalikkudesse asutustesse sünniwad edaspidi salajase, otsekohese, üleüldise walimise õiguse põhjal proportsionalsuse alusel, millest kõik wähemalt 20-aastased kodanikud sugu peale waatamata osa wõiwad wõtta.

Ka asutawa kogu walimiste jaoks, mille üle lähemad määrused edaspidi ilmuwad, maksab seesama walimiseseadus.

Berlin, 12. now. 1918.

Ebert, Haase, Scheidemann,
Landsberg, Dittmann, Barth.

Saksamaa uues walitsuses

on ametid järgmiselt ära jagatud:
Ebert — sisemised ja sõjaasjad.
Haase — wälimised asjad ja asumaad.
Scheidemann — rahaasjandus.
Dittmann — demobiliseerimine ja terwishoid.
Landsberg — trükiasjad ja teadeteteenistus.
Barth — sotsialpolitika.

Prantsusmaalt.

Prantsuse sotsialistline partei on „Humanites" manifesti awaldanud, milles muu seas järgmist nõutakse:

Piiramiseseaduse ärakaotamist otsekohe [illegible] sõjariistaderahu tegemise, walimiseseaduse uuendamist, uusi walimisi, amnestiat, iseäranis sõjawäeliste eksimiste eest, tööliste saadikute osawõtmist rahukongressist ja rahwuswahelise sotsialistlise kongressi kokkukutsumist ühel ajal rahukongressiga.

„Vorwärts", kelle järele selle teate toome, teatab oma kirjasaatja poolt Bernist, et Saksamaa rewolutsionilisel liikumisel suur mõju kõigi liiduriikide tööliste peale on olnud. Amerikas ja Inglismaal oodatawat niisama liikumist, mille tagajärjeks majanduslise elu sotsialiseerimine oleks. Schweitsi ajakirjanduses awaldatawat arwamist, et liikumine ka Prantsusmaa ja Italia peale üle läheb.

„Berl. Tageblatti" kirjasaatja teatab Schweitsist: Parisis on suuri koosolekuid peetud ja rongikäikusid toime pandud.

Wõidujoowastus Prantsuse parlamendis.

Schweitsi kaudu saawad Berlini lehed alamaljärgnewa kirjelduse Prantsuse parlamendi koosolekust. Protesti Saksamaa kägistamise wastu sellest küll ei leia. Kui Prantsusmaal protesteerijaid leidub, siis on need rühmad, kes parlamentlisest tegewusest osa ei wõta, sündikalistid. Kirjeldus ise käib nii:

Prantsuse alamkoja eilasele koosolekule olid kõik saadikud ilmunud. Kuulajate tribunid olid üleni täidetud. Clemenceau wõeti elawate meeleawaldustega wastu, kusjuures kõik saadikud parempoolsetest kuni äärmiste pahempoolseteni püsti tõusid ja käsa plaksutasid. Clemenceau loeb sõjariistaderahu tingimised ette. Teadaanne pahempoolse Rheini kalda tühjendamise, suurtükkide ja sõjamaterjali wäljaandmise ja Brest-Litowski ja Bukaresti rahulepingute tühjakstunnistamise kohta sai iseäralise elawusega wastu wõetud. Ettelugemise lõpul tõusewad saadikud jälle üles ja panewad uuesti meeleawalduse toime. Clemenceau räägib: „Mina pean ainult ütlema, et mina sellelt kõnetoolilt mingit dokumenti ette lugeda ei taha, mis sõjariistade rahu karmuse wastu protesti sisaldab. Ma pean tähendama, et sõjariistaderahu tingimiste arutamine wäga leplikus waimus peetud sai. Ma ei annaks omale iialgi andeks, kui ma sellele weel ühe sõna juurde lisaksin, sest, et nüüd sel ajaloolisel silmapilgul minu kohus täidetud on. Weel üks sõna Prantsuse rahwa nimel: Ma saadan Elsass-Lothringile terwitusi ühise ja jagamata Prantsusmaa poolt." Kõik alamkoja liikmed tõusewad uuesti kiitusteawaldustega püsti. Sel silmapilgul kuuldub suurtükimürinat Inwalidide peakirikust. Paljud koosolekul wiibijad nutawad. Clemenceau wõtab weel sõna: „Nüüd meie suurte surnute juurde." Sõjaminister sirutab käed wälja, nagu tahaks surnuid kaelustada. Saadikutekoda tõuseb weel kord püsti, märgiks, et ta peaministrile kaasa tunneb.

Talitus palub kõiki „Sotsialdemokraadi" tellimiste wastuwõtjaid ja üksikute numbrite müüjaid senini maksmata arweid wõimalikult pea ära õiendada.

Rewolutsioonilne liikumine Rootsimaal.

Saksa rewolutsion on mõju ka Rootsimaal awaldanud. „Folkets Dagblad", pahempoolsete sotsialistide häälekandja, awaldab programmi hulgaliste wäljaastumiste jaoks, milles Rootsi töölisi, talupoegi ja soldatisi ües kutsutakse meeleawalduste, streikide ja tarwilisel korral ka üleüldise streigi läbi Rootsimaa politilist ja ühiskondlist ümberloomist nõudma. Esimeses punktis nõutakse sotsialistlist walitsust, mis ennast terwe Rootsimaa tööliste, soldatite ja talupoegade nõukogu peale toetaks. Teiseks nõutakse wabariiklist riigikorda ja ülemkoja ärakaotamist, asutawa kogu kokkukutsumist demokraatlise walimiseõiguse põhjal, kõigi sõjawäeliste harjutuste seismapanemist, palkade kõrgendamist, kaheksatunnilist tööpäewa ja tööliste kontrolli tööstuse üle. Üleskutsele on alla kirjutanud: pahempoolse sotsialdemokraatia töökomisjonid, sotsialdemokraatlise nooresooseltside täidesaatwad komiteed ja Rootsi tööliste ning sõjawäelaste ühisuse eestseisused.

Berlini omawalitsus

on ka tööliste ja soldatite saadikute nõukogude poolt nelja rahwawolinikku kätte, kellest kaks kummagisse sotsialistlisesse parteisse kuuluwad, üle antud. Mõlemad bürgermeistrid ja linnaamet on teatanud, et nad walmis on oma endistel kohtadel uute rahwawolinikkude juhatusel edasi töötama. Uued linnaasjade juhtijad on Hugo Heimann, Hermann Weyl, Bernhard Bruns, Kurt Rosenfeld. Nad on kõik linna ametnikkude poole üleskutsega pööranud, et nad tööd jatkaks ja sellega linnaasjade takistamata edasiajamist kindlustaks.

Arwatawasti ei ole seal ametnikkude poolt niisugust „saboteerimist" ja töö seismapanemist karta, nagu see Wenemaal ja meil asjade nõukogude kätte minemise juures oli. Kõige parempoolsemad lehed, mis siiamaani sotsialistisid kõigest hingest ja wäest on räusanud, kutsuwad ühel meelel üles kõiki asjatundjaid ja ametnikka oma tööd jatkama, ennast täiesti uute rahwawolinikkude juhatuse ja käsu alla andma ja nii waluta ja wapustusteta üleminekut uude korda kindlustama. Ka põllupidajaid ja maamehi kutsuwad need lehed üles linna toitluseasjas kõigiti toetama. Nähtawasti on need ollused wiimaks ometigi otsusele jõudmas, et siin nii suure rahwaenamusega tegemist on, et wastu punnida ei maksa. Alguses püüdsid teatawasti kõiksakslaste ja muude äärmiste tagurliste olluste banded isegi sõjariistadega wastupanekut organiseerida, kuna nad endile kuningalossi ümbruses mõned toetuspunktid soetasid ja seal wõrdlemisi kaua wastu panid.

Toiduaineid Saksamaa jaoks.

President Wilson awaldas kongressil 11. nowembril järgmist: liitlased on otsustanud keskriike toiduainetega warustada ja wiibimata toetusorganisatsioni elule kutsuda, nagu omal ajal Belgia tarwis.

Wilson rääkis edasi: keskriikide surutud oleku abil peaks nüüd wõimalik olema alla surutud rahwaid täielise häwitamise eest päästa ja nendele politilise ülesehitamise suurte ülesannete mõtet, mille ees nad nüüd igal pool seisawad, selgitama.

Missuguste walitsustega saab meil rahu jalaleseadmise juures tegemist olema, missuguse autoriteediga saawad nad meile esinema ja millega nad wastutawad oma autoriteedi püsiwuse eest? Kui rahu tehtud on, kelle wastutuste ja lubaduste najal, peale meie omade, see seisma saab? Oleme eneste wastu awalikud ja ütleme, et nende küsimuste peale silmapilk wastata ei wõi. Kuid lootust on, et rahuloldaw wastus warsti wõimalik on. Rahwad, kes wiimaks wabaduse kätte on saanud, seisawad nüüd oma esimese proowi ees. Meie peame rahulikult ootama, et nemad iseendid leida wõiks, ja wahepeal meie peame rahu jalale seadma, mis nende seisukohta teiste rahwaste hulgas õiglaselt ära määrab, nende kartust oma naabrite ja endiste isandate eest kõrwaldama ning nendele wõimaluse andma kindlalt ja rahulikult elada, kui nad oma sisemise korra jaluleseadmisega lõpul on. Mina isiklikult ei kahtle nende soowide ja nende wõimiste juures. Mõned õnnelikud katsed on olemas, mis näitawad, et nemad teed iseseiswuse ja rahu poole otsiwad. Kui nad seda teewad, siis meie oleme walmis neid igatwiisi toetama. Kui nad seda aga ei tee, siis meil peab kannatust ja siimpatiat olema nende terwenemist, mis lõpuks kindlasti tulema saab, ära oodata.

Põllutöö- ja toitlusministri üleskutse.

Leiba linnadele ja maatarahwale.

Kodanikud.

Leiwatagawarad linnades on otsa lõppemas. Sakslaste käest toiduasutusi üle wõttes leidis Eesti Ajutine Walitsus Tallinnas ainult 3400 puuda wilja tagawara eest, mis poole naelalise portsjoni juures ainult 3 päewaks jatkub. Maatamehed maal on samasuguses hädas.

Põllumehed, Teie käes on uue Eesti riigikorra ja walitsuse päästmine: teie käes on wili. Sest nälg on kõige suurem hukatuse tooja ja iga walitsuse korra häwitaja. Seni andsite teie wisalt toiduaineid, sest teie ei teadnud, kuhu nad läksid. Nüüd teate teie seda. Iga silmapilk on kallis. Demokraatlikud wallawalitsused, astuge wiibimata kokku ja korraldage wilja kogumist, laadimist ja saatmist, kõige pealt Tallinna. Käsutage niihästi suur- kui wäikepõllupidajaid iga külwidessatini pealt 3 puuda wastawat wilja wälja andma. Määrake omalt poolt teatud päewaks raudtee jaama wilja kokkuwõtjad ja edasisaatjad. — Eesti A. W. kohustab ennast wilja eest kohe raudteepaberite üleandmise järele Tallinnas walla esitajatele raha wälja maksma.

Senine wilja ja leiwa hindade mitte õiglane wahekord teeb wõimalikuks wiljahinda tõsta, kuna leiwahind Tallinnas endiseks jääb. Uus wiljahind on raudtee jaamas järgmine: rukis ja nisu — 15 rbl. puud, kaer ja oder 13 rbl. puud.

Jaamaülemad, teenijad ja töölised. Andke wäljaspool järjekorda weowõimalust neile, kes toitlusministeriumi nime peale Tallinna ehk teistesse linnadesse uuesti korraldatud toitluswalitsustele moona koondawad.

Eesti Ajutisel Walitsusel on läbirääkimised käimas Inglise ja Amerikaga, et kõige lähemal ajal pärast läbikäimise awamist siia okeani tagant wilja toodaks. See sissewedu on juba sõjariistade rahu tingimistegi järele täitsa wõimalik. Nii on meil edaspidi toitlusasjus kergitust loota, ainult waja just praegune kõige lähem kriitiline aeg ühemeelses wastastikuses kohusetundes läbi pingutada.

Kauplemine siseturgudel kartulitega, heinte ja õlgedega on tänasest päewast waba. Iseäranis kartuli poolest ei ole meil puudust karta. Kõigi toiduainete wäljawedu Eesti riigi piiridest on keelatud, kuna maakonna piiride wahel mingit wahet ei tehta. Warustage Saksa sõjawäelasi niikaua, kui nad Eesti riigi piirides wiibiwad.

14. now. 1918.

Põllutöö- ja toitlusminister:

J. Raamot.

Poolamaalt.

Kindralkuberner von Beseler pööras 9. now. Poola kuningriigi walitsusnõukogu poole järgmise kirjaga:

„Riigikantsleri teadaande järele peab maa walitsemine kindralkubermangu piirkonnas kuni 1. detsembrini 1918 Poola riigiwalitsusele üle antud olema. Selle järeldusel ei ole järgmistel päewadel kindralkubermangu enam olemas. Sõjawäelased, keda esialgselt korra alalhoidmiseks maal tarwis on, astuwad ühe sõjawäelase käsu alla. Üleandmisest wälja jääwad raudteed, mis esialgselt sakslaste kätte jääwad.

Niisama jääwad telegraf ja telefon üle andmata. Postiühendus Poola elanikkude wahel saab üle antud.

Walitsuse esimees on wolitatud wiibimata Poola walitsusega maawalitsuse üleandmist puutuwaid küsimusi otsustama. Ühtlasi on walitsuse esimehel wolitus Poola riigiga wastastiku majanduslist lepingut luua, mis seni kestaks, kuni normalsed majanduslised olud jälle maksma hakkawad.

Kriegsrohstoffstelle töö jääb tänasest päewast seisma. Selle asutuse töö saab Poola walitsuse heakskiitmise järel jatkatud.

Mina palun Poola ministeriumi wolitada ja temale ülesandeks teha läbirääkimisi alata."

Nagu sellest näeb, ei anta ka Poolamaal raudteed ja telegrasi Poola walitsusele enne üle, kui Saksa okkupatsion lõpulikult on ära likwideeritud.

Toimetus ja talitus on endistes ruumides Ratuskaewu uul. nr. 14. Talitus awatud kella 8—6.

Läti walitsuse organiseerimine.

Kuulu järele organiseerida ka lätlased Riias Balti hertsogiriigi kõrwal oma iseseiswat walitsust. Läbirääkimised kodanliste erakondade ja sotsialdemokraatide wahel ei olla weel kokkuleppele wiinud.

Kodumaalt.

Maakooliõpetajate seisukorra

kohta leiame „Päewalehest" (mitte sakste aegsest) järgmise kirjelduse:

„Wiimaste kuude surwewalitsus puudutas iseäranis walusalt ka maa-kooliõpetajate ainelist olukorda, rääkimata sellest, missugust hingelist piina neile walmistati käsist-jalust siduwate kontrahtidega, kurjustega, kus neid ihu ja waimu poolest alandlikkudeks taheti hööweldada. Iseäranis agarat ja kaugelejõudwat ümbertegemisetööd püüdsid sellel alal luua kohalised kiriku-õpetajad, kes igal pool täielise inspektori wõimuga talitasid. Kõige waimlise moonutamise juures aga jätsid nad kooliõpetajad lausa nälga. Paljudes kohtades pole maa-kooliõpetajad wiiel wiimasel kuul palka saanud, nõuti kõikkülgseid teateid, kuid palk jäi tulemata. Alles nowembri algul lubati mõnes kohas kooliõpetajatele nõutada ühe kuupalga suurust summat ja seda tooni[ti] weel iseäralise heateona, nagu armuandi. Ainult lootus paremate aegade peale kinnitas kooliõpetajate wastupidamist

Weel kibedamalt lõikasid kooliõpetajate hingesse ametist wabastamised ja hulgalised ümberpaigutamised, mis õpetajatest inspektorite agaral algatusel kohe ette wõeti. Siin talitati täielikult oma heaksarwamise järele, kooliõpetajal puudus enesekaitseks igasugune wõimalus. Kui kooliõpetaja waated küllalt soowitawad ei paistnud, siis paigutati ta wiibimata kuhugi halwema kohale, wastupidi toimetati kenamatele kohtadele mehi, kes endid uue kooliülemuse pailasteks oskasid sobitada. Nii saadeti Kuusalus 2-kl. minist.-kooli juhataja kuhugi kõrwalise wallakooli peale, sel põhjusel, et paar „lugupeetud" walla peremeest seda soowitanud, nagu õpetaja-inspektor tõendas. Ärasaadetud kohale asendati kohaline köster, kelle muusikaline saamatus õpetajale kirikus puudulis tundus. Lastewanemate agaral pealekäimisel pidi õpetaja pärast järele andma. Sealsamas kihelkonnas lasti Kolga 2-kl. minister-kooli juhataja hr. Abel täielikult ametist lahti, waatamata, et wallawolikogu selle wastu seisis ja protokolliski tähendas, et hr. Abel senini wõib endisesse korteri jääda, kuni edaspidised ajad töö jatkamist wõimaldawad.

Iseäranis kange wõimu käega toimetati kuulsaks saanud kontrahtide allakirjutamist. Ei tohtinud kooliõpetajatel siin olla seletusenõudmist ega wasturääkimist. Kihelkonna rahwawalgustajad käsutati kirikumõisa, kus õpetaja neile lühidalt, nagu möödaminnes kontrahi sisu tutwustas, sagedasti pehmendawalt moonutades. Enamail kordadel kooliõpetajatele kontrahtidest ärakirju ei antud, nii ei teadnudki suurem hulk, millele nad alla olid kirjutanud. Kõik õperaamatud, mida kooliõpetajad koolidele tahtsid nõutada, pidid enne õpetajast-inspektori järelwaatuse alt läbi käima. Mitmed õperaamatud jäetigi kõrwale. Nii ei saadud koolidele kudagi kodumaa-ajaloo õperaamatut soetada, sest leiti, et nendes sündmusi liig süüdistawalt oli walgustatud.

Pimedatel sügise-õhtutel istuwad nüüd maa-kooliõpetajad waewaliste karbidilampide juures, mida nad õpetajast-inspektorile käest tänuga pidid wastu wõtma. Uued lambid wilguwad aga waewaliselt, nagu arenes kooliõpetajate elukord wiimastel kuudel. Mitmed pidid silmawalguse abinõud õpetajatele tagasi wiima, sest nendega polnud midagi peale hakata."

Seisukord Wiljandis.

Senine kreisipeamees hauptm. Vinterfeldt teatas 14. now., et tema senikaua, kui oma otsekoheselt ülemuselt — kodanlise walitsuse käest Riiast — käsku ei saa, midagi üle ei anna, mingisugusid koosolekuid ega korraldusi teha ei lase.

Komandandi kohusetäitja hauptm. Virssowi allkirjaga pandi linnas kuulutused wälja, et igasugune liikumine peale kella pool 11 õhtul on keelatud ja nende peale, kes uulitsale ilmuwad, lastakse.

Senine linnapea parun Engelhardt teatas samuti, et tema linnawalitsuse asjaajamist käest ei anna ega linnawalitsuse ruumidesse tema üteluse järele — endist rewolutsionilist" linnawolikogu kokku kutsuda ei lase.

Kohaliku Saksa sõjawäe ülem Vitinghoff lubanud not. Seeni arreteerida lasta, kui ässitajat, sellepärast, et see oli ühte Saksa soldatid palunud kohalikule Saksa soldatite nõukogule teatada, et Eesti seltskonna esitajad paluwad nende koosolekule laskmist seisukorra kohta läbirääkimisele, peaasjalikult teatama, et kohaliku Eesti rahwa poolt ei ähwarda siinset Saksa sõjawäge mingi hädaoht, nagu nendele prowokatsioniliselt teatatud. Nimelt oli neile räägitud, et kõik need Saksa sõjawäelased, kes siit 48 tunni jooksul ei lahku, tapetakse maha.

Wiljandi Maanõukogu sai 17. skp. kokku kutsutud. s

Seisukorda ei saa ka praegu weel awalikkuse ees selgitada, sest „Sakalas" oli juba ette ähwardatud. Saab näha, kas ähwardust täidetakse.

Wõhmast.

Siin ümbruses kolawad ikka weel 3—4 mehelised sõjawäelaste salgad ümber ja ajawad kartulid, loomi jne. kokku. Sest et, talumeestel mingit himu ei ole neid aineid Saksa kroonule kokku wedada, siis nõutakse neilt 200—300 margalisi kautsjonisid, et tõrkujaid mittetoomise korral wõiks karistada. 14. skp. oli Eistweres ümberkaudsete mõisnikkude nõupidamine.

Postiolud on kole wiletsad, maal elatakse nagu kotis, ja ei teata waksalist wähe eemal sellest midagi, mis Eestis sünnib.

Lehtsest.

Öösel wastu 12. now. laskis Saksa lennumasin bensini puudusel Tapa mõisa wäljale maha; mahalaskmisel sai lennumasin wigastatud. Sõitjad — mõisnikkude peamees par. Dellingflhausen ja Saksa ohwitser ei saanud wiga. Par. Dellingshausen sõitnud Riiast „maapäewalt."

Õige paksu werd sünnitab see asjalugu, et wallast 10—15 meest Ambla komandanturi nõuti. Läksid mitmed, kuid seal pisteti nad wahi alla ja läkitati minema, nagu kuulda, Pääskülasse wangilaagrisse.

Ärawiidute omaksed said komandanturis kuulda, et wald olla nende omaksed ära lubanud. Selle peale põhjendates andsid nad wallawalitsusele protestikirjad hulkade allkirjadega, kus nõudsid: wald wabastagu nende omaksed; ainukene wabaduse üle otsustaja nende üle, kellele midagi süüd antakse, olgu kohus. „Tall. Teat."

Tartust.

Uuemate teadete järele on Tartus peale Westeli weel „Postimehe" toimetajaliige Bachmann kinni wõetud. Herra B. on pärast küll wabastatud, peab aga ennast politseis igapäew „möllimas" käima. Eeltsensur ja muud wana hea korra iludused maksawad endist wiisi. Igasugu prowokatsionilisi kuulujuttusid laotatakse laiali, et Saksa soldatite ja rahwa wahekorda rikkuda, mis ka tõesti wiimastel päewadel pahemaks on läinud. Muu seas on Eesti Rahwa Museumis läbiotsimine toime pandud ja Museumis olewad püssid, mis seal sõja mälestustena alal hoiti ja millel Saksa wõimud juba ennemalt lukud ära olid wõtnud, ära wiinud. Saksa soldatitele selgituseks on Tartu politiliste parteide keskbüroo pikema üleskutse Saksa keeles awaldanud, milles ta Eesti rahwa wahekorda Saksa demokraatia wastu seletab ja Eesti iseseiswuse tekkimise ajalugu walgustab.

Tartumaalt.

Wõid ja juustu tahetakse „Postimehe" teatel nõuda Tartu maakonna nowembrikuul iga lehma pealt läbisegi: wõid kolmweerand naela ja juustu 1 nael.

Kokku nõutakse maakonnast 791 puuda wõid ja 1055 puuda juustu.

Kihelkondade järele nõutakse:

	wõid		juustu	
Sangastest	2072	naela	2763	naela
Rõngust	1242	„	1656	„
Otepäält	1504	„	2006	„
Kambjast	2385	„	3180	„
Wõnnust	3281	„	4375	„
Rannust	920	„	1227	„
Puhjast	1001	„	1335	„
Nõost	2168	„	2891	„
Tartu-läänest	2004	„	2672	„
Maarja-Magdal.	2275	„	3034	„
Kodaweres	2504	„	3339	„
Tartu-ida	1664	„	2218	„
Kursist	1075	„	1433	„
Äksist	1248	„	1664	„
Palamuselt	1503	„	2004	„
Tormast	3148	„	4197	„
Laiuselt	1661	„	2215	„

Et Tartu siiamaani ikka weel päris wana reshimi all elab, siis täidetakse wistist ka seda määrust. Endistel kuudel ei wõetud muidugi mitte wähem, kuna linn midagi ei saanud.

Kohalikud uudised.

Hoiatus.

Eesti ajutise maawalitsuse korralduse järele on Tallinna linnawalitsusele kohuseks tehtud kõik endise Saksa walitsuse põletispuude ladud oma hoole alla wõtta.

Selles teadaandes hoiatab linnawalitsuse kütteosakonna juhatus kõiki eraisikuid kui ka asutusi endise Saksa wõimude käest muid ostmast, sest niisugused ostmised saawad tühjaks tunnistatud.

Kütteosakonna juhatus.

Endistele posti- ja telegrafiteenijatele.

Palun neid posti- ja telegr.-teenijaid, kes uuesti ametisse astuda soowiwad, Tallinnas homme, 16. nowembril kell 8 hommiku postikontorisse tulla. Maalolijatele soowitan kas Tallinnasse ehk ligematesse maakonna-linnadesse sõita ja seal Eesti posti korraldaja juurde ilmuda, näpunäiteid saama.

Tallinnas, 15. now. 1918.

H. Rikkand.

Radio-telegrafistisid,

kes iseseiswalt jaamadel töötanud on, palutakse endid wiibimata üles anda hr. A. Kruusimägile, Eesti pank, äripäewal kuni kell 2 l., ehk erakorteris Toom-Kuninga uul. nr. 28, krt. 2.

Teadaandmine.

Linnawalitsus teatab sellega, et 18. now. alates saab uue kartulikaarti kupong nr. 1. peale 15. naela kartulid jagatud nowembrikuuks wäljaantud kartulitele lisaks. Kauplused wõiwad kartulite orderite järele wiibimata ilmuda.

Linna warustuswalitsus.

H. Kullerkup, F. Preis.

Tallinnas, 15. now. 1918.

Tähelepanemiseks.

Kõigile Eesti walitsuse-asutuste juhataja- nikkude kutseühisus, et ühise tööbüroo läbi, tele teatab Tallinna kontori- ja kantselei-amet- mis Tallinnas, Wiru uul. nr. 16, krt. 2, asub, igasugust kontorides ja kantseleides tarwisminewad tööjõudu (wälja arwatud alamad teenijad) saada on. Tarwiduse korral palutakse otsekohe kirjalikkude ehk suusõnaliste nõudmistega tööbüroo poole pöörata. Kohtadele saawad wõimalust mööda ainult wilunud tööjõud saadetud.

Eestseisus.

Tööliste esitajate-kogu

eilasel koosolekul otsustati muu seas Tallinna tööliste kongressi ära pidada, kus kõik käesolewa aja põnewad küsimused arutusele wõetakse. Tarwiliste eeltööde tegemiseks waliti kolme-liikmeline komisjon, mis järgmistest seltsimeestest koos seisab: K. Ast, M. Oun ja J. Allikas. Esitajaid saadetakse 20—30 töölise kohta 1. Lõpulikult arwu kindlaksmääramine jääb komisjoni hooleks, samuti ka kongressi päewakorra wäljatöötamine.

Et politilistele erakondadele aega anda arutusele tulewaid küsimusi ajalehe-weergudel ning koosolekutel läbi kaaluda ning tarwilisi resolutsionisid wälja töötada, otsustati kongressi kokkukutsumisega mitte liiaks rutata.

Ajutise walitsuse poolt andis hr. W. Puhk tooresainete ja sõjasaagi ülewõtmise kohta aru. Saksa sõjawäewõimud tahawad mitmekesiste kriukate waral üleandmist takistada. Nad seletawad, et see kraam, mis Saksamaalt on toodud, Saksa riigi oma on, kuna nende tooresainete ja materjalide hulk, mis meie maalt ostetud, tagasi wõidakse osta. Tingimiseks tehtakse, et raha kohe wälja maksetaks. Summa oleks umbes 30 miljoni marka. Maksuta ja otsekohe lubawad nad ainult sõjasaaki, mis kewadel kogutud, ajutisele walitsusele kätte anda.

Walitsuse esitajad seletasid selle wastu, et suurem hulk meie maa tooresainest, mis Saksa wäewõimude käes seisab, õieti mitte ostetud ei ole, waid rekwireeritud, mispärast wõtja ostust juttugi ei tohiks olla. Lõpulikult selgub see asi wist lähematel päewadel. — Eila said walitsuse esitajad 240 autot Saksa wõimudelt juba kätte, kuid kõik need autod on rikkes ning nõuawad kulukat parandamist. Esitajate kogu kuulas aruannet suure huwitusega ning leidis walitsuse tegewuse õige olewat.

Esitajate-kogu tegewus on, nagu seltsimeeste teadaannetest selgub, õige häid tagajärgi kandnud. On leitud naha- ja muu tarwiliku materjali ladusid.

Ametiühisuste kesknõukogu koosolekust,

14. now. s. a. „Sotsialdemokradi" ruumides wõtsid osa: metallitöölised 3, puutöölised 2, orkestrantid 1, sadamatöölised 2, rätsepatöölised 1, äriteenijad 1, keemia-paberitöölised 1, käsitöölised 1, nahatöölised 1, majateenijad 1 ja kontori-kantselei teenijad 1 esitaja läbi. Peale ülemalnimetatud ametiühisuste esitajate olid koosolekule ilmunud: meistrite ameti-ühisuste poolt 2 ja Tallinna woorimeeste seltsist 1 saadik.

Ernesaks, kelle algatusel koosolek oli kokku kutsutud, awab koosoleku ja paneb ette koosoleku juhatajat walida. Juhatajaks walitakse Rõõmus ja protokolli-kirjutajaks Ernesaks.

Päewakorda wõetakse: 1) korteriküsimus; 2) saatkonna saatmise küsimus ajutise walitsuse juurde selleks, et toetust saada inwentari ja arhiwide kättesaamises endistest ametiühisuste ruumidest, (praegusest Saksa sõjawäelaste „Soldatenheimist"), 3) meistrite ametiühisuse kesknõukogust osawõtmise küsimus ja 4) mitmesugused läbirääkimised.

Otsustatakse: 1) korteriküsimus ja 2) ajutise walitsuse juurde saatmise asi kesknõukogu juhatuse hooleks usaldada. Et kesknõukogu juhatuses ainult 2 seltsimeest koosolekule on ilmunud, kuna teiste Tallinnas wiibimise üle kindlad teated puuduwad, siis täiendatakse juhatus 4 liikmega. Ettepandud kandidadid Rõõmus, Pappel, Yberg, Wirusim, walitakse ühel häälel.

Endisesse ameti-üh. korterisse (praeguse „Soldatenheim") jäänud inwentari ja arhiwide üle otsustatakse ametiühisustelt, kes seal korteris olid, nimekirju paluda, kokku seada ja wõimalikult ruttu a.-üh. kesknõukogu juhatusele ära anda, selleks, et kahjusaamise üle üleüldist arwamist kokku seada. 3) Meistrite am.-ühis. esitajate ettepanek: tähendatud am.-ühisust kesknõukogu liikmeks wastu wõtta ja läinud aastal kesknõukogu otsust muuta, ei arwa koosolek wõimalikuks.

Tall. Woorimeeste-seltsi esitaja ettepanek — T. W.-seltsi am.-üh. kesknõukogu liikmeks wastu wõtta — otsustatakse juhatuse hooleks läbikaaluda anda ja järgmisele peakoosolekule otsustamiseks jätta.

4) Mitmesuguste läbirääkimiste all tunnistab koosolek tarwiliseks büroo awamise tööta tööliste registreerimiseks. Tulp soowitab selles asjas tööministeriumi poole pöörata, kelle poolt kawatsetakse tööbörset luua. Ameti-ühisuste osawõtmisel saaks see mõte kiiremalt teoks tehtud ja asutus loodud, mis kõige otstarbekohasemalt ja tööliste huwidele täielikult wastawalt tööturu tegewust (tööotsimist ja tööpakkumist) korraldaks. Tööbörse loomise küsimus otsustatakse juhatusele ülesandeks teha.

Läinud kewadel wäljatöötatud ja kesknõukogu poolt wastuwõetawaks tunnistatud tööpalga tarifi otsustab koosolek senikauaks, kui praeguse olukohalist weel uut wälja ei ole töötatud ajutiselt tarwiliseks makswaks tunnistada ja seda tööministrile läbiwaatamiseks ette panna.

Koosoleku lõpul jagasid juhatuseliikmed ametid eneste wahel järgmiselt: esimees Rõõmus, abiesimees Pappel, sekretäriks Ernesaks, abiks Uberg, kassahoidjaks Pärtel, abiks Wirusim.

Juhatuse koosolek otsustati ära pidada laupäew. 16. now. õhtu kell 5 „Sotsialdemokradi" ruumides, kuna kesknõukogu järgmine peakoosolek juhatuse hooleks jäi kokku kutsuda, mida Tallinnas ilmuwates tööliste-lehtedes: „Sotsialdemokradis" ja „Wõitluses" teatatakse.

J. E.

Rotermanni wabrik walitsuse kätte.

Ajutine walitsus on otsuseks teinud Rotermanni wabrikut Tallinna linna tarwiduseks wõtta ja seal keskendatud leiwaküpsetamist sisse seada. Teatawasti tegi tööliste esitajate-kogu ühel hiljutisel istumisel just sellesihilise ettepaneku linnawalitsusele. Et asja läbiwiimise linna asemel riigiwalitsus enda kätte wõtab, on seda soowitawam.

Seisukord suuremates Tallinna wabrikutes.

Noblessneri tehases oli koosolek, kus kapten Pitka ette pani töölistele maakaitse-liitu astuda. Töölised panid ette tööta töölisi tehasesse töösse wõtta. Kapten Pitka lubas ligemal laewade-paranduse tööd anda, wabrikuwalitsus arwas, et ligemal ajal tööd palju laiendada ei saa. Siiski lubati 200 töölist wabrikusse wastu wõtta. Maakaitse-liidust otsustas koosolek ühel häälel osa wõtta. Palga-asi jäi ajutise walitsuse otsustada. Waliti esitajad nõukogusse ja liidu juurde. Peale selle otsustasid töölised Saksa walitsuse käest kewadist palga alandust wälja nõuda. Enamlusel on wähe kõla-pinda. Töölisi on praegu tehases 416 meest.

Sadamatehases seisab töö läinud nädalast saadik. Töölised käiwad siiski koos. Kapten Pitka pani ühel koosolekul ette kaitse-liidust osa wõtta, mis jaatawalt otsustatud sai. Tehti samuti otsuseks Saksa walitsuselt palga-alanduse tasu wälja nõuda, milleks komisjon waliti, kes teiste wabrikutega selles küsimuses ühendusesse peab astuma. Otsustati ka wangis kinni peetud tööliste palkasid wälja nõuda. Meeleolu on üleüldiselt ajutise walitsuse poolt.

Raudtee tehases on Saksa sõjawäewalitsus weel wõimul. Tööliste poolt sai siiski üksikute osakondade juhatajaid walitud. Ka siin astus kapt. Pitka kaitse-liitu astumise kasuks wälja.

Dwigateli wabrikus seisis töö mõne päewa. Tehase tööliste — enamlaste meeleawaldusest on juba meie lehes juttu olnud. Meeleolu on kriju. Enamlisi kõnemehi ei taheta kuulda, karjutakse „maha". Palga kõrgenduse jätab wabriku-walitsus lahtiseks, teda selle järele otsustades, kui-wõrt ajutine walitsus tööd kindlustab.

Wene-Balti laewaehituse tehases on ainult wäikene arw töölisi alles. Parandus- ja ehitustööd pole mingisugused. Meeleolu kaldub ajutise walitsuse toetamise kasuks.

Lutheri wabrik teeb tööd wäikese arwu töölistega, umbes 450 meest. Wabrikus pole suuremaid koosolekuid olnud. Kommunistisid on wähe järele jäänud.

Terwe rida waranduste wäljawiimise katseid

anti linnaametile eilase koosistumise ajal teada. Iseäranis olla waranduse laialikandmine koos Pagari uul. olewast tooresainete osakonnast. Mitmesugust kallimat kraami püütawat wälja wiia ka linna haigemajadest, sõjawäe-laatsarettidest Simeoni ja Juhkentali uul. Haapsalu poolt oli Nõmmele tulnud 10 wagunit ruttid, mida seal kindluse raudteele ümber laaditawat Surupi wiimiseks, kust teda ära tahetakse saata. Linna tapamajas aga olla sõjawäelaste poolt ülemäärane loomade tapmine käimas, muidugi wististi selleks, et liha weel wiimasel silmapilgul wälja wedada.

Kõigist neist juhtumistest teatati toitlusministrile Raamotile, Eesti kaitseliidule ja kaitseliidu intendandile, et need otsekohe teaksid tarwitawaid abinõusid tarwitusele wõtta.

Eesti kaitseliidu waheleastumisel olla hulk ametliku tooresainete osakonna päralt olewat kraami, mida Tallinnast ära wiia tahetud, juba kinni pandud, muu seas 160 kasti weinisid, hulk tooreid loomade nahkasid ja aknaklaasi.

Eila wõeti Eesti kaitseliidu wahtmäeliste poolt Tallinnas sahkerdajatelt üle kümne waadi bensini ära, kes seda Saksa madrustelt olid ostnud.

Balti waksalis wõeti ühe juudi käest 12 hobust ja toorem kaeru ära.

Niisama saadi Koplist hulk mitmesuguseid tarbeaineid kätte, mis seal laewadele taheti laadida. „Pwl."

Endised palganormid linnateenijatele makswusele.

Üle-eilasel linnaameti koosolekul otsustati kõik need teenijad, kes enne okkupatsioni linnawalitsuse asutustes teenistuses olid, ametisse tagasi kutsuda. Ühtlasi pandi linnateenijate kohta maksma kõik palganormid, mis 1. weebr. s. a. maksmas olid.

Pärast okkupatsioni ametisse kutsutud teenijad, kes linnawolikogu otsusega ametist wabastatuks on tunnistatud, lastakse linnawalitsuse poolt selles järjek. lahti, nagu asjaolud seda lubawad. Palk makstakse neile wälja, aga ainult selle päewani, milleni nad töös on, sest samasugusel wiisil talitas kewadel ka okkup.-wõimude poolt ametisse seatud linnawalitsus. „Pwl."

Linnaametis

on walitud linnanõunikud ametid endi wahel järgmiselt ära jaganud: A. Pallas statistika-büroo, ja linna warustusameti juridiline komisjon (peale selle täidab A. Pallas linnawolikogu otsuse järele ajutiselt linnapea kohusid; insh. Uesson teede- ja ehituskomisjon, walgustuse- ja wee-muretsemise komisjon; Pullisaar, majanduskomisjon, pandimaja, tapamaja ja sõjawäe korterikomisjon; Annusson, koolivalitsus ja terwishoiukomisjon; Bleimann, waestekomisjon, seegikomisjon, militsiakomisjon ja töölaitse; H. Martna on praegu haige, tema hoole alla jääks rahaasjade komisjon.

Saksa soldatite lahkumine Wene-Balti tehasest.

Paar päewa tagasi sai kohalik Saksa sõjawäekomitee kiire käsu, et kahe tunni pärast tehases asuw sõjawäe salk raudteejaamas sõiduwalmis peab olema. Kordus Saksa nähtus, mis enamal aegil Wene sõjawäe juures äraminekul kordadel ette tuli: algas kiire asjade müük, mis peagi turuks muutus, kuhu isegi linnast ülesostjaid kogus. Tuli ka warguse-juhtumisi ette ja kokkupõrkeid rahwa ja ülesostjate wahel, kes ju liiaks häbematalt soldatite asjadega sahkerdama hakkasid. Lohk.

Peetri tehase

töölised, keda wiimase streigi puhul lahti lasti, wõiwad uuesti tänasest päewast peale endistel tingimistel tööle tulla. Eilasel koosolekul tehti sellekohane otsus, millega ka wabriku administration nõus oli. Kes sealt hulgast Eesti kaitseliitu astuda soowiwad, wõiwad seda endistel wabriku palga tingimistel teha; teised jälle wõiwad nende asemele tööle astuda, kes wabrikust kaitse-liitu astuwad.

Prowokatsion.

Linnas on jutt liikumas, nagu oleks eelmisel öõl Rohstoffi ees Pagari uulitsal wahtiolew kaitseliitlane ühe Saksa ohwitseri püssipäraga maha löönud. Sel jutul ei ole, nagu meie kuuleme, ühtegi põhja all.

Inglaste ootel.

Eila õhtul kuulsime Saksa sõjawäelaste nõukogu ringkonnast, et sel öösel inglaste laewastiku Tallinnasse jõudmist oodatakse.

„Estonia" teater.

Iga teatrisõber teeks endale ülekohut, kui ta täna õhtul Viebigi näidendite-tsüklust „Wõitlus mehe pärast" ei läheks waatama, — näitelawa-toodet, mis nii kirjanduslikult kui ettekandeliselt tõesti küpset ja tuumakat pakub.

Homme, pühapäewal, korratakse operett „Ringi ümber armastuse."

Teatri-büroo.

Kirjandus.

Eesti wälissaatkonna wäljaanded.

Eesti wälissaatkonna poolt on wäljamaal seni trükist ilmunud järgmised dokumentide kogud:

1) *Sini-Musta-Valkoinen.* Viron tasawallan julistamista ja Viron itsenäisyyskamppailua koskevia asiakirjoja. Blau-Schwarz-Weiss. Eine Sammlung von Dokumenten mit Bezug auf die Proklamierung der Republik Estland und die estnische Selbständigkeitsansprüche. (Sini-Must-Walge. Dokumentide kogu Eesti wabariigi wäljakuulutamise ja Eesti iseseiswuse püüete kohta.) Helsinki 1918. Juusela ja Levänen O. Y. Kirjapaino.

2) *Dokumente ur Beleuchtung der gegenwärtigen Lage in Estland.* (Dokumendid praeguse seisukorra walgustamiseks Eestimaal). Helsingfors, 1918. Buchdruckerei A.-Ges. Sana.

3) *Eesti riikline iseseiswus.* Aktid Eesti rahwa enesemääramise õiguse ja Eesti riiklise iseseiswuse tunnistamisest Inglise, Prantsuse ja Italia walitsuste poolt. Helsingis, 1918, Suomalaisen Kirjallisuuden Saura trükikoda.

4) *Pour l'Esthonie independante.* Récueil des documents diplomatiques publiés par la Délegation Esthonienne. Eesti iseseiswuseks. Kogu diplomatilisi dokumenta, awaldatud Eesti delegatsioni poolt). Copenhague, 1918. Imprimerie J. H. Schultz.

Suurem dokumentide kogu Eesti keeles ilmub lähemal ajal Eesti Ajutise Walitsuse poolt Tallinnas.

Uuemad sõnumed.

Seisukord Tartus.

Riia maanõukogu walitsus (Regentschaftsrat) püüab nähtawasti weel kõik teha, et wõimu oma käes hoida. Selles näib teda Põhja-Liiwimaa üle käskiw ning Tartus asuw kindralkomando eriti toetama. Kuna Tallinnas asuw maawalitsus (Provinzialvervaltung) üle on antud, ei tunnista Tartus asuw kindral Estorff Ajutist Eesti Walitsust mitte ja on otsekohe linnade ja kreisiwalitsuste asjaajamise üleandmise nõudmise tagasi lükanud.

Eesti kaitseliidu tegewus ei ole Lõuna-Liiwimaal eriti Tartus küll mitte ära keelatud, kuid sõjariistu temale wälja ei anta, niisamuti ei lubata üleskutseid awaldada, jne. Selle wastu kuulutab Oberkommando wabatahtlise maakaitse mobilisatsioni 18—60 aastani wälja (teadaanne Dorpater Zeitung nr. 218) millesse ka eestlasi lubatakse wastu wõtta, kuid kõiki „kahtlasi" isikuid kõrwaldades.

Eeltsenburi nõudmine ajalehtede kohta Tartus kestab edasi. Et „Postimees" ja „Maaliit" 12. ja 13. ilma eeltsensurita ilmusid, siis on sõjawägesid trükikodadesse saadetud, trükikodade konfiskeerimisega ähwardatud, toimetajad Westel ja Bachmann arreteeritud. Bachmann on küll wabaks lastud, kuid peab jälle politseisse ilmuma. 14. now. „Postimees" ei ilmunud.

Saksa wägede keskel laotatakse kõige erutawamaid kuulujutte laiali kawatsetawate ja olnud wägiwallategude üle Saksa sõjawäelaste ja ohwitseride wastu. Soldatite nõukogu konstitueeriti Tartus wast hiljuti.

Pärnus

ei tahetud asju omawalitsuse asutustele üle anda, kuid pärast seda kui Saksa soldatite nõukogu ära waliti, on seisukohta muudetud ja 15. skp. astus demokratline linnawolikogu kokku.

Adw. J. Iaakson ja Parls

hakkasid ajutiselt siseministri abide kohusid täitma, kuna siseminister K. Päts ise wangist pole weel tagasi jõudnud.

Baltimaa komissariks

on uue Saksa walitsuse poolt Riiga Südekumi asemele sotsialdemokrat Winnig määratud, kes hiljuti Baltimaal informatsionireisul käis.

Ministeriumi kokkusead.

Eksiteadete wastu, mis mõnes lehes ilmunud, teatatakse ametlikult poolt, et Eesti Ajutine Walitsus praegu järgmistest liikmetest koos seisab: peaministri asetäitja ja kohtuminister J. Poska, siseministri asetäitja J. Kukk, haridusminister P. Põld, wälisminister O. Strandmann, sõjaminister A. Larka, tööstuse ja kaubanduse minister N. Köstner, tööminister A. Tulp, teedeminister F. Peterson, põllutöö ja toitlusminister J. Raamot, ilma portfellita minister J. Tõnisson.

Läbirääkimised on alustatud, et kohalikkude rahwusliste wähemuste poolt nende rahwusasjade ministrid ametisse saaksid.

Maawalitsuse ülewõlmisel

Rentei rahast 1.050.736 rbl. 83 kop., on nagu selgub 1.035.075 rbl. 94 kop. Darlennskasses, talurahwa põllupangal on sealsamas 319.000 rbl., mida üle tõrgutakse andma, sest Saksa walitsuse kaudu olla siinse maa ja linnawalitsusele umbes 4 miljonilise avansi annud, mille tasuks need summad tahetawat hoida. Põllupanga juht leitnant Engel on tshekiraamatuga ära sõitnud, metsapealik Bodungen on koguni 110.000 marka Darlennskassast wälja wõtnud ja sellega ära sõitnud.

Senised politseikohtud

kaotatakse ära ja nende asjad lähewad rahukohtute kätte.

Saksa soldatite käest waranduste ostjatele olgu meele tuletatud, et nende kohta Saksa määrus weel ikka maksma jäeb, mille järel sarnaseid ostjaid kuni 5-aastase sunnitööga trahwitakse ja peale selle kraam ära konfiskeeritakse.

Siseministeriumi

asjade walitsejaks õigusteadlane Nikolai Maim ja tema abiliseks adw. Rein Eliaser määratud.

Adwokat L. Olesk

on Tartu ringkonnakohtu esimeheks nimetatud.

Terwitus Soomest.

Soomest tuli 14. now. järgmine radiotelegramm:

Minister Poska Talinnas. Kuna Eesti Ajutine Walitsus oma tegewust iseseiswa Eesti Walitsusena on alganud, saadab Soome Walitsus wennarahwale oma südamlikka terwitusi ja õnnesoowe.

Soome walitsuse nimel

Svinhufud.

Selle terwituse peale on järgmine telegrafiline wastus saadetud:

Soome walitsuse eestseisjale Svinhufudile. Teie terwituse ja õnnesoowi puhul saadab Eesti Ajutine Walitsus südamlikku tänu ja awaldab lootust, et mõlemad wabanenud wennasrahwad, demokratlisel alusel riikliselt korraldatud, peagi teed leiawad, kuidas elupõlist silda üle lahutawa lahe kindlate alustele rajada.

Peaministri asetäitja *Poska.*

Ajutise Walitsuse komissarid kinni wõetud.

Saksa wõimude poolt on hr. Lande ja Nigols, kes Ajutise Walitsuse poolt Rakweresse ja Narwa raudtee komissarideks oliwad määratud, äresteeritud.

Praagas, 11. now. „Prave Lidu" awaldab terwituse sotsialistlisele Saksa wabariigile. Nüüd wõiwad tschehi sotsialistid, kirjutab leht, Saksa seltsimeestele oma wennakätt ulatada. Täna olgu kõik unustatud. Wabad inimesed terwitawad wabasi inimesi. Rahwused wõtawad omad saatused kätte. Nüüd ei ole Prantsuse, Inglise Italia ega terwe maailma töörahwal enam põhjust Saksamaal reaktioni pesa ega alalist hädaohtu karta.

Berlinist, 10. now. „Vorwärts'ile" teatatakse Dresdenist: Sachsi kuningas on tagandatud. Suur-Dresdeni rewolutsioniline tööliste- ja soldatitenõukogu awaldab rahwale üleskutse, milles öeldakse, et kuningas troonilt tagandatud on Wettin'i dynastia enam olemas pole. Ülemkoda on laiali saadetud ja alamkoda ei ole ka enam. Riigi ministrid peawad esialgselt omi ametisi, kokkuleppes ühendatud tööliste- ja soldatitenõukoguga, edasi ja asuwad jalamaid uutele walimistele, ühetaolise ja otsekohese walimiseõiguse põhjal meeste ja naistele.

Berlinis, 10. now. Saksa wabaduseliikumine areneb ka riigi õhtupoolsetes osades. Altenburgis, Hildesheimis, kõikides Schleswigi suuremates linnades, Halberstädtis, Duisburgis, Essenis, Bochumis, Dortmundis, Mainzis, Gelsen-Kirchenis, Bielefeldis, Aurichis ja paljudes teistes kohtades on tööliste- ja soldatitenõukogud asutatud. Sellest on näha, et nüüd ka õhtupoolsed tööstusekohad liikumisesse kaasa tõmmatud on. Ka hommiku pool areneb asi. Brandenburgist teatawad: Trebbin, Perleberg, Iueterborg; Schleswigist: Glogan Heiwitz, Beuthen ja Oppeln, et nendes kohtades tööliste- ja soldatitenõukogud asutatud on. Ka Ülem-Schleswigi söekaewandused on nii siis liikumise külge liidetud.

Rahukonwerents

tuleks Pariisi lehtede arwamise järele jaanuariks 1919. Versaille's kokku.

Saksa sotsialdemokratide protesti

sõjariistaderahu tingimiste üle on Brantingi poolt Hendersonile, Cachin'ile ja Vanderveldele edasi antud, nagu „Socialdemokraten" teatab.

Asutawa kogu küsimus Saksamaal.

Saksa riigiwalitsus on täies nõusolemises tööliste- ja soldatitenõukogu täidesaatwa komiteega otsustanud wiibimata peale tähtsamate päewaküsimuste korraldamist rahwuskogu walimistele astuda. Ka iseseiswad sotsialdemokradid, kes walitsuses wiibiwad, ei ole selle wastu.

Leipzigis

on tööliste ja soldatite saadikute nõukogu korralduse teinud, et sõjawäe rätsepatöökojas, kus 2000 rätsepat tööd teewad, otsekohe erariiete tegemise kallale asuksiwad. Neis töökodades on määratud tagawarad kõiksugu riidematerjali olemas.

Koosolekute teated.

Tallinna Eesti kooliõpilaste kirjanduslise ringi „Noorte Ühenduse"

liikmeidpalutakse pühapäewal, 17. now. kell 3 p. l. linna tütarlaste gümnasiumi (end. Aleksandri gümn.) ruumidesse kirjanduslisele koosolekule ilmuda.

„Sotsialdemokrat" ilmub homme.

Kontsertsaal „ESTONIA".
Esmaspäewal, 18. nowembril s. a.
VIII. Rahwakontsert.
Juhatab hra Georg Reder.
Solist hra B. Lukk (klarinet).
Algus kell 8 õhtul.

Pääsetähed: esimesed read pahemal ja paremal palkonil à 2 marka, põrandal ja teised kohad à 1 m. Alamwäelised ja kooliõpilased à 50 penni.

Eesti teater „ESTONIA".
Laupäewal, 16. nowembril s. a.
„Wõitlus mehe pärast".
Clara Viebgig draamate tsüklus.
Algus kell 8 õhtul.

Pühapäewal, 17. nowembril s. a.
„Ringi ümber armastuse".
R. Bodansky ja F. Theleni op. 3. w.
Algus kell 8 õhtul.

Tallinna Linna Miilitsa Walitsus.
Määrus.
Sellega annan teada, et kõik kontrolli all olewad naisterahwad, kes mitte arstilise läbiwaatamisele ei ole ilmunud ja haigemajast omawoliliselt lahkunud on, jälle Miilitsa arsti juurde läbiwaatamisele ilmuma peawad. Wastasel korral saawad need isikud, kes seda määrust ei täida, walju karistuse alla wõetud.
Wastuwõtmine on iga äripäewal kella 9—11 enne lõunat, Uue Tatari uul. Nr. 25 haigemajas.
Tallinna Linna Miilitsa Ülem
allakirjutanud: Hellat.

AVATUD kell 10—3-ni.
EESTI KUNSTINÄITUS
„ESTONIA" RUUMIDES.
AVATUD kell 10—3-ni.

Kirjastusühisus
„RAHWAÜLIKOOL",
Tallinnas, Suur Karja uul. Eesti panga majas,
soowitab käesolewaks kooliajaks kõiksugu koolitarbeid, nagu:

wihud (heftid),	joonestusliistud,
kaustikud (kladed),	kolmnurgad,
päewaraamatud,	kooliranitsad,
pliiatsid,	tindid,
suled,	tuschid,
penalid,	wärwid,
joonelauad,	pinslid,
arwelauad,	kõiksugu paberit jne.

Kasulik ostukoht koolilastele, kooliõpetajatele ja kaupmeestele!
O. E. A. M. Latheri wabrikus walmistatud joonestusabinõude ja koolitarbete ainuesitus Eestimaal.
„Wironia" salepeade ainuesitus.
Raamatukapid (lahtiwõetawad, Ameerika süstem), **ja kartobeek-kastid.**

Eesti Maapäewa Sekretariat
asub ajutiselt endises merewäe klubi ruumides Suurel turul.
Eesti Maapäewa Sekretariat.

Tallinna Linna Miilitsa Komblusjaoskond
asub ikka wanas ruumides Wiru uul. nr. 6. (3 korral). Wastuwõtmise tunnid on kella 9—3 p. l.
Tallinna Linna Miilitsa ülem:
allakirjutanud: Hellat.

Dr. J. Hansson
Silmaarst.
S. Tatari uul. m. 1.
Kõnetunnid kella 10—11 ja 5—6.

Kuulutus.
Eesti Kaitse Liidu lint nr. 1037 on kaduma läinud, palutakse selle numbri kandjat kinni pidada.
E. K. L. juhatus.

Tallinna linna omawalitsuse teenijate seltsi
erakorraline peakoosolek
on reede', 22. skp. kell 5 õhtul, tütarlaste kommertskooli ruumides Jaani uul. nr. 13.
Märkus: Juhatus palub kõiki neid seltsiliikmeid koosolekust osawõtta kes okkupatsioni wõimude aeg linnateenistusest lahkunud ja kes wolitogu otsuse põhjal 12. skp. soowiwad linnateenistusesse astuda.
Juhatus.

Pühapäewal, 24. now. 1918. a. kell 11 hom. „Lootuse" seltsi ruum.
Tallinna Eesti Naisseltsi
Peakoosolek.

Aiawiljamaa
wäga headel tingimistel rendile anda. W. Brokusmägi nr. 2/11, kort. 4, kell 4—6, pühap. kell 11—1 p.

Trükist ilmus:
Töörahwa Tähtraamat 1919.
Puhas ja selge trükk. Hind 40 kop.
Töölised küsige igalt poolt.
Pealadu „Laene" raamatukaupluses S. Pärnu maanteel nr. 2.

Seltsimehed töölised!
Laotage „Sotsialdemokrati"!